

Psychiatrická klinika LFUK a UNB, Bratislava

LEKÁRSKA PSYCHOLÓGIA A ZÁKLADY KOMUNIKÁCIE ČASŤ 2.

Doc. PhDr. Eva Morovicsová, PhD., MPH

Študijný materiál výhradne pre študentov LF UK v Bratislave
Verejnú šírenie materiálu nie je dovolené!

KOGNITÍVNE FUNKCIE

POCÍŤOVANIE ⇒ POCIT Odraz jednotlivých vlastností javov

PODNETOVÉ PRAHY

Podprahový
Dolný
Horný
Nadprahový
Rozdielový

ZMYSLOVÁ CITLIVOSŤ

(↓ podnetový a najmenší rozdielový prah)

Absolútna zmyslová citlivosť'
(nízky podnetový prah)

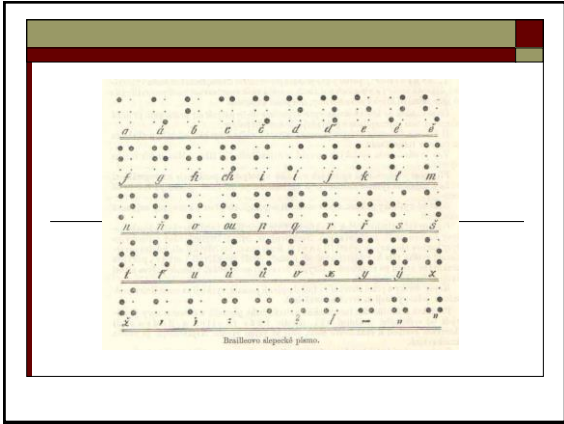
Rozlišovacia zmyslová citlivosť'
(malý rozdielový prah)

ZMYSLOVÁ ADAPTÁCIA

Zmena zmyslovej citlivosti
Kladná/záporná zmyslová adaptácia

ZÁKON KONTRASTU

Náhla zmena intenzity podnetu

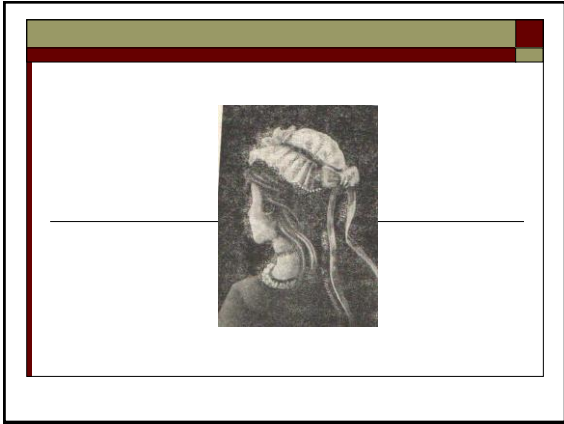

VNÍMANIE ⇒ VNEM
Odras súhrnu vlastností javov

<p>PRIEBEH VNÍMANIA Zmyslová analýza Kórová analýza Kórová syntéza</p>	<p>ROZDIELY VO VNÍMANÍ Analytický typ Syntetický typ Analyticko-syntetický typ Emocionálny typ</p>
<p>VLASTNOSTI VNÍMANIA Výberovosť Konštantnosť Transpozícia Aktívnosť</p>	

CENTRÁCIA/OSTROŠŤ VNÍMANIA

Obr. 64. Kde je motocyklista?

APERCEPCIA

Obč. 1. 71a. Subjektívny účin
aperceptívnej ilúzie.

Obč. 4. 21 b. Subjektívny účin
aperceptívneho tvaru.

ZVLÁŠTNOSTI VNÍMANIA

<p>SYNESTÉZIE Vnem v jednom analyzátore sprevádzaný predstavou v inom analyzátore</p>	<p>PSEUDOILÚZIE Vnem nezodpovedá podnetu ⇒ pripúšťanie + možná korekcia</p>
<p>PAREIDOLIE Neurčité podnety ⇒ zmysluplné celky</p>	<p>Vznik Objektívne príčiny /Umiestnenie objektu v priestore/ Subjektívne príčiny /Psychický stav, únava, strach/</p>

PRÍKLADY PSEUDOILÚZIÍ

PREDSTAVIVOSŤ ⇔ PREDSTAVA

Modálnosť predstáv identická s vnemami

PREDSTAVA

Názorný obraz predmetov a javov,
ktoré v danom momente nevnímame,
ktoré sme v takej podobe ani nevnímali
(pamäťové, fantazijné)

<p>TYPY PREDSTAVIVOSŤI</p> <p>Zrakový Sluchový Pohybový</p>	<p>VYBAVOVANIE PREDSTÁV</p> <p>Voľné asociácie (kreativita) Riadené (explicitné pravidlo) Denné snívanie</p>
--	---

ASOCIAČNÉ ZÁKONY

<p>PRIMÁRNE</p> <p>Zákon dotyku v priestore a čase ↑ tendencia vybavovania zážitkov (to isté miesto a čas)</p> <p>Zákon podobnosti a kontrastu</p>	<p>SEKUNDÁRNE</p> <p>Zákon novosti Zákon živosti Zákon častosti</p>
---	---

VLASTNOSTI PREDSTÁV

Živosť predstáv
(eidetické predstavy)
Ideagénnosť

PREDSTAVY - VNEMY U DOSPELÝCH

Bledšie
Fragmentárnejšie
Nestálejšie

POZORNOSŤ

Psychický stav človeka ⇒ prejavuje sa v zameranosti a sústredení vedomia

Zameranosť - selekcia podnetov ⇒ predmety pozornosti
Sústredenosť ou vedomia - stupeň aktivity PSP činnosti

Usmerňuje psychickú aktivitu
Podmienená biologickými a psychickými faktormi, podnetmi

DRUHY POZORNOSTI
VONKAJŠIA / VNÚTORNÁ

NEÚMYSELNÁ /mimovôľová
Nepodmieneo-reflexná
Minulá skúsenosť –
Podmieneo-reflexná
Minulá skúsenosť +

ÚMYSELNÁ /vôľová
Voľba, rozhodnutie
Selekcia
Zameranosť

POÚMYSELNÁ (proti vôli)
Vôľové úsilie
⇒ vlastnosti podnetov

VLASTNOSTI POZORNOSTI

Bdelosť
Stálosť (tenacita)
Koncentrácia (fascinácia)
Prenášanie (distribúcia)
Intenzita
Rozdeľovanie
Rozsah
Kolísanie (fluktuácia)

Žob. 75. Váza s profil (Bulhárski pozornosti)

PAMÄŤ

Psychický proces odrazu minulého prežívania a správania vo vedomí človeka

Kontinuita prežívania a správania
Nadobúdanie individuálnych skúseností
Psychický vývin jedinca (prvé spomienky 3.- 4. rok)

FÁZY PAMÄTI

VŠTEPOVANIE

/utváranie sŕp a dočasných spojov/
Zapamätávanie
Neúmyselné, úmyselné
Mechanické a slovnno-logické

PAMÄTANIE

„Podržanie v pamäti“
Zabúdanie +, -
(charakter, postoj)
Pamäťový optimizmus,
negatívizmus

VYBAVENIE - AKTIVIZÁCIA

/skreslenie sŕp, paramnézie, pamäťový optimizmus/
Znovuzpoznanie/rekognícia
Spomínanie
Reprodukcia /1., 2. SS, ⇔ voľná, sériová, riadená/

DRUHY PAMÄTI

ZÁMER

Neúmyselná
Úmyselná

MYŠLIENKOVÉ OPERÁCIE

Mechanická
Slovno-logická

TRVÁCNOSŤ

Senzorická

Krátkodobá ⇒ použitie ⇒ prenesenie do DP

Dlhodobá rezistencia voči zabúdaniu

Deklaratívna /explicitná /sémantická, epizodická, pracovná

Implicitná pamäť /+ emočná pamäť

TYPY PAMÄTI

NÁZORNÝ TYP /1. SS/

Zrakový, sluchový, motorický
+ čuchová, chuťová, hmatová

SLOVNO-LOGICKÝ TYP /2.SS/

Pojmy, sudy, úsudky

EMOCIONÁLNY TYP

Citovo silne podfarbené zážitky

UČENIE

ŠIRŠIE VYMEDZENIE UČENIA

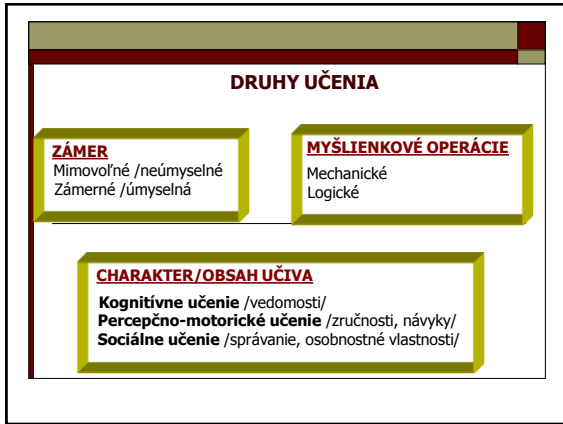
Získavanie individuálnej skúsenosti v priebehu vývinu

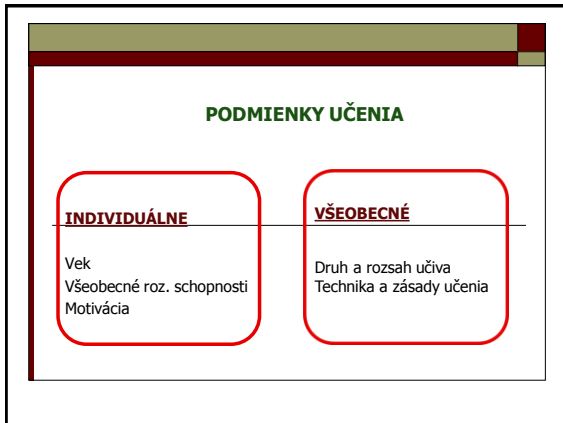
UŽŠIE VYMEDZENIE POJMU (RIADENÉ UČENIE)

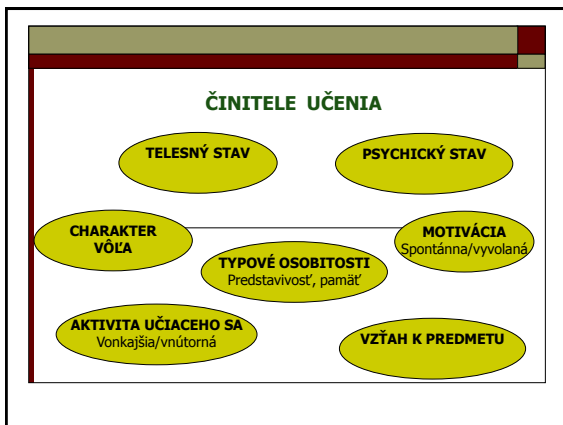
Zámerné a systematické nadobúdanie vedomostí, zručností, návykov, foriem správania a osobnostných vlastností

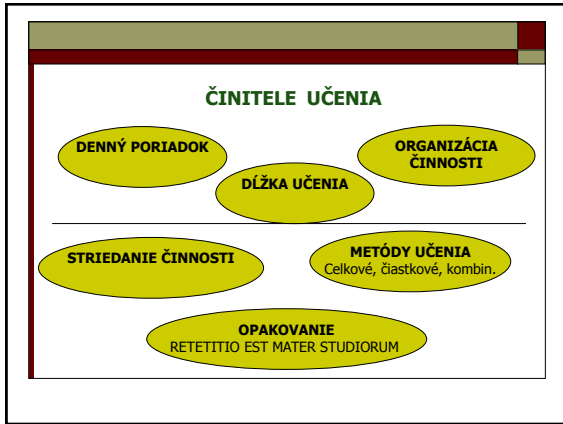
FÁZY UČENIA

Motivačná ⇒ poznávací ⇒ výkonová ⇒ kontrolná

PRAX UČENIA H. Kern

Rozpoznať vlastný problém
Plánovať (čo sa naučiť, dokedy, ako)
Pracovať sústredene
Správne sa učiť (motivácia, ciele, sebakontrola, kontrola ...)

TECHNIKY A TRIKY

Štruktúrované učenie (prehľad, členenie témy)
Mechanické učenie mnemotechnické pomôcky:
 - používanie kartičiek
 - využívanie zmyslových kanálov
 - paralelné učenie

SPRÁVNE OPAKOVANIE
CIELENÁ PRIPRAVA NA SKÚŠKU

MYŠLENIE

Sprostredkujúci, zovšeobecňujúci a abstrahujúci spôsob poznávania všeobecných a podstatných vlastností predmetov a javov a ich súvislostí

MYŠLENIE ⇒ NAJVYŠŠIA FORMA POZNANIA

PRIEBEH MYŠLENIA
 Voľné asociácie – nápady (spontánny)
 Riadené asociácie (determinujúca tendencia, pamäťové procesy)

MYŠLIENKOVÉ OPERÁCIE

Spracovanie pocitov, vnemov

Analýza
Syntéza
Porovnávanie
Abstrakcia + klasifikácia
Konkretizácia
Zovšeobecňovanie
Indukcia
Dedukcia
Analogia

FORMY A DRUHY MYSLLENIA

EXTERNALIZÁCIA OPERÁCIÍ

+ pravidlá komunikácie

Pojem (jedinečné, všeobecné)

Súd

Úsudok (induktívny, deduktívny)
(premisy, záver)

+ hudobné, výtvarnéznaky

STUPEŇ ABSTRAKČIE

Praktické myslenie /činnosť

Konkrétne myslenie /predstava

Abstraktné myslenie /pojmy

SMER RIEŠENIA PROBLÉMU

Konvergentné myslenie /jediný spôsob riešenia

Divergentné myslenie /viaceré spôsoby riešenia

MYSLLENIE /magické, hypotetické, experiment/

Fragmentárna povaha

Časti procesu (implicitné, znaková štruktúra)

MYŠLIENKY

- používajú kolaterálne predstavy
- individuálny majetok (duchovná entita)
- všeobecná platnosť
- asimilácia cudzej myšlienky ⇒ chápanie (rôzne konotácie)

VLASTNOSTI MYSLENIA

Hĺbka ⇒ podstata, vzťahy
Šírka ⇒ zvažovanie súvislostí
Presnosť ⇒ výstižnosť
Pružnosť ⇒ originálne riešenie
Kritickosť ⇒ nestranné posudzovanie
Rýchlosť ⇒ rýchly sled myšlienok
(+ PRESNÉ, HLBOKÉ, KRITICKÉ)

PSYCHOLÓGIA OSOBNOSTI

Vymedzenie a štruktúra osobnosti

OSOBNOSŤ

Organizovaný celok duševného života
Jednota telesných, PSP, vrodenných a získaných vl.
Jedinečný celok
Neopakovateľná
Dynamická
Relatívne stála

REGULUJE ZJEDNOTENIE PSP APARÁTU

Centripetálne organizovaný celok ⇒ JA

/Reálne, vnímané, prezentované, ideálne/

Subjektívne vyjadrenie ⇒ sebaobraz

Telová schéma

PSP vlastností

Sociálna zaradenosť

Atribúty

Synchrónny rozmer

Diachrónny rozmer

ŠTRUKTÚRA OSOBNOSTI

Telesné vlastnosti

Fyziognómia, telesné zdravie

Psychické vlastnosti

Obsah prežívania

Vrodené vlastnosti

Vlohy, temperament

Získané vlastnosti

Schopnosti, záujmy, IQ,
životné ciele, plány, charakter...

Aktívno-motivačné vlastnosti

Motivy, potreby, pudy, aspirácie

Vzťahovo-postojové vlastnosti

Postoje, ideály, charakter

Sebaregulačné vlastnosti

Sebauvedomovanie, sebakritika...

Výkonové vlastnosti

Vlohy, schopnosti, IQ, vedomosti

Dynamické vlastnosti

Temperament

+ POZNÁVACIE PROCESY, EMÓCIE

OBJEKTÍVNA SKLADBA OSOBNOSTI

SKLADBA

Inteligencia
Temperament
Charakter
Záujmy
Nadanie

USPORIADANIE

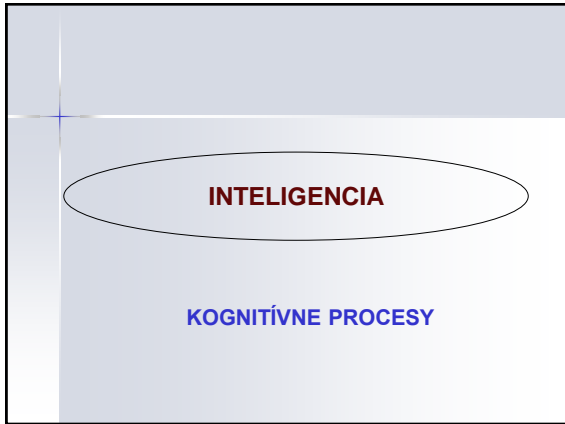
Harmonické
Disociácie
Disharmónia

Pregnantnosť osobnosti

Výraznosť vlastností

Formát osobnosti

Pôsobivosť osobnosti

INTELIGENCIA

- Všeobecná rozumová výkonnosť
- Schopnosť riadiť kognitívne procesy
- Prispôbovať sa novým úlohám

Vrodený základ + nutný cvik ⇒ Intelekt

Zložky inteligencie

Fluidná
Kryštalická

Druhy inteligencie

Abstraktná Praktická Sociálna

INTELIGENCIA

Posudzovanie/meranie inteligencie

Kapacita /stupne inteligencie/
Utilizácia /stupeň použitia inteligencie/
Deteriorácia /pokles v priebehu života/

Inteligencia ⇒ inteligentné testy

A. Binet, 1904 ⇒ inteligentné testy
W. Stern, 1912 ⇒ IQ
D. Wechsler, 1955 ⇒ priemerný /deviačný/ IQ
+ VEDOMOSTI, ZRUČNOSTI, NÁVYKY, ZVYKY

INTELIGENCIA

Emočná inteligencia /sebaovládanie, motivácia, empatia
Morálna inteligencia /+ charakterové vlastnosti

Faktory inteligencie /L. L. Thurstone/

V (verbálny faktor) pojmy
N (numerický faktor) čísla
S (spaciálny faktor) priestorové vnímanie
M (pamäťový faktor) reprodukcia skúseností
P (percepčný faktor) zaraďovanie podnetov
R (faktor usudzovania) riešenie problémov
T (faktor mentálnej produktivity) tvorba slov

TEMPERAMENT

EMÓCIE, PUDY, VÔĽA

TEMPERAMENT

/Dynamické vlastnosti osobnosti/

Súhrn vlastností osobnosti ⇒ určujú
dynamiku a intenzitu prežívania a správania

Dynamika tempo priebehu a striedania PSP procesov
Intenzita hĺbka a intenzita správania

Temperament ⇒ psychika (city a motorika)

TYPOLÓGIE TEMPERAMENTU

KLASICKÁ TYPOLÓGIA

Hippokrates, Galenos
(13 temperamentov, neskôr 4)

Základ temperamentálnych vlastností

Pritomnosť a úroveň 1 zo 4 telových tekutín

SANGVINIK /krv, sangvis/

Nestály, živý, pohyblivý, striedanie emócií

CHOLERIK /žlt, chole/

Výbušný, náhly vznik silných emócií

FLEGMATIK /hlien, phlegma/

Pomalý, pokojný, málo výrazné reakcie

MELANCHOLIK /čierna žlt, melan-chole/

Láskavý, pomalý vznik trvalejších cití

TYPOLÓGIA I. P. Pavlova

Vlastnosti NS

Sila vzruchu a útlmu

Pohyblivosť

Vzájomný pomer

Silný, pohyblivý, vyrovnaný S

Silný, vyrovnaný, nepohyblivý F

Silný, nevyrovnaný CH

Slabý M

Vývojovo - interakčný model temperamentu (Buss, Plomin/

Predpoklad vrodenej dispozície

Modulačný vplyv prostredia

Temperament /4 hľadiská:

Aktivita /biotonus, vitalita/

Emocionalita

Impulzivita

Sociabilita

CHARAKTER

VYŠŠIE CITY, HODNOTY

CHARAKTER

Súhrn vlastností osobnosti ⇒ zakladajú sa na mravnom presvedčení a prejavujú sa v mravnej stránke správania

SVETONÁZOROVÉ VLASTNOSTI

Vlastnosti k pôsobiacim podnetom

+ pozorné, šetrné zaobchádzanie s predmetmi – nedbalosť, nešetrnosť

Mravné vlastnosti

+ mravnosť, čestnosť, úprimnosť, spravodlivosť – nemravnosť, podlosť..

Pracovné vlastnosti

+ svedomitosť, usilovnosť, húževnatosť – lenivosť, nesvedomitosť

Sociálne vlastnosti

+ súcitnosť, dôvernosť, taktnosť – hrubosť, surovosť, nezdvorilosť

Vlastnosti sebvzťahu

Zdravé sebavedomie Prehnané sebavedomie ↓ Sebavedomie

HODNOTY

Vyjadrenie preferencií podnetu – norma

Jednotlivec, rodina, spoločnosť: právne/etické normy

Utváranie hodnôt ⇒ interiorizácia /zásady, presvedčenia

Členenie hodnôt

Autotelické

Heterotelické

Hypertelické

Koncepcia hodnôt E. Spranger: pravda, úžitok, krása, láska, moc, Boh

POSTOJ

Pohotovosť charakteristickým spôsobom reagovať na určité podnety (osoba, udalosť...) Systém +, - hodnotení

Racionálna zložka (obj. kritériá)

Citová zložka (emocionálny vzťah)

Snahová zložka (prezentovanie)

Konzistencia

Prepojenie jednotlivých zložiek

Nekonzistentnosť

Labilnosť, nestálosť

Presvedčenie (mienka, názor)

Racionálna zložka (+,-)

Prešudky

Citová zložka

(- objektivné kritéria)

Zmeny postojev

Kongruentné (intenzita)

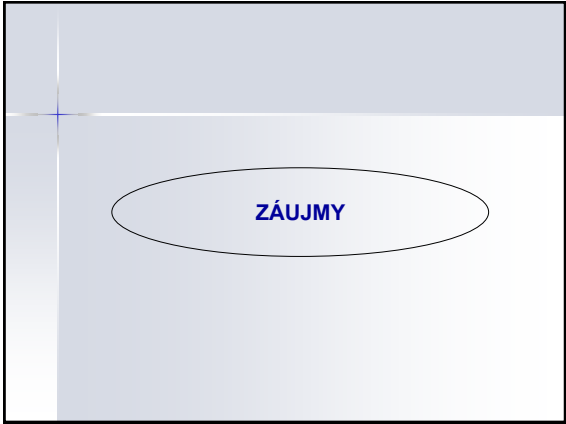
Inkongruentné (valencia)

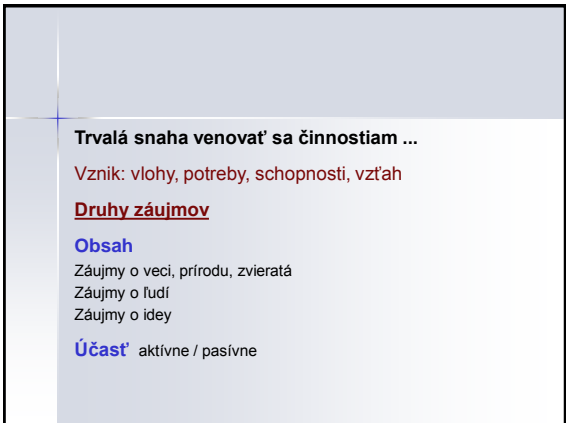
Spôsoby zmeny postojev

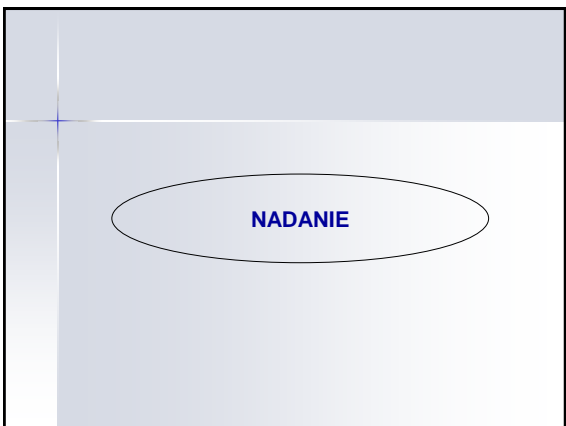
Persuáza

Identifikácia

Aktívna účasť

Vlohy

Vrodené A-F osobitosti človeka (schopnosti)

Členenie

- Celkové osobitosti organizmu
- Osobitosti zmyslových orgánov
- Osobitosti stavby a činnosti CNS

Vzťah vlohy - schopnosti

Tie isté vlohy – vznik rozličných schopností
Tá istá schopnosť – vznik z rozličných vlôh

Schopnosti

Predpoklad úspešného vykonávania činnosti

Členenie

Nadanie	Talent	Genialita
Všeobecné	Špeciálne	
Primárne	Sekundárne	

SEBAREGULAČNÉ VLASTNOSTI

SEBAUVEDOMOVANIE

Vedomie vlastnej existencie
(predpoklad sebaregulácie - ja)

Prežívanie svojho tela
Telová schránka, celok + prvky inkorporácie

Prežívanie seba ako osobnosti
Totožnosť, orientácia v priestore, čase....

SEPOZNÁVANIE

Uvedenie si kladných a záporných vlastností
Vznik => dialóg, porovnávanie a konfrontácia

Sociálna interakcia

Hodnotenie iných ľudí
Hodnotenie jedinca inými /zámerné, živelné/

SEBAKONCEPCIA

Pripisovanie si vlastností osobnosti
(prítomnosť, minulosť, aspirácie)

Zložky sebakoncepcie

Kognitívna (atribúcie, predstavy)

Citovo-hodnotiaca (+, - postoje, sebaakceptácia ...)

Akčná

SVEDOMIE

Vnútorý hlas - konflikt zásady a správania
Čo možno, treba robiť
Čo sa nemá, nesmie robiť

SEBAKRITIKA

Verbálne hodnotenie vlastných nedostatkov

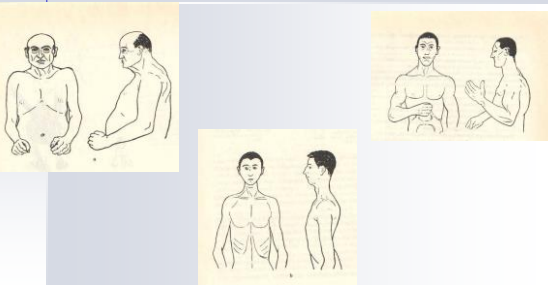
CHYBY PRI POZNÁVANÍ OSOBNOSTI

Autoprojekcia
Haló efekt
Poradie informácií
Súkromná teória osobnosti
Povaha interakcie
Efekt dobroty
Figúra a pozadie
Aktuálny psychický stav posudzovateľa

MECHANIZMY OSOBNOSTI (obránné mechanizmy) Nevedomé, umožňujú zvládanie NŽS (deformita sebaobrazu)

Skotomizácia
Racionalizácia
Hyperkompenzácia
Prenos
Projekcia
Identifikácia
Zvrat v opak
Konverzia
Intelektualizácia
Únik

TYPOLÓGIE OSOBNOSTI KRETSCHMEROVA TYPOLÓGIA Konštitučná typológia

KRETSCHMEROVA TYPOLOGIA

Povahové typy

CYKLOTÝMNY TYP

Otvorenosť, spoločnosť, družnosť, kolísavosť nálad

SCHIZOTÝMNY TYP

Introverzia, uzavretosť, bohatý myšlienkový a citový život ...

SPRANGEROVA TYPOLOGIA

(Pravda, úžitok, krása, láska, moc a Boh)

JUNGOVA TYPOLOGIA

Emotívny /extrovert/
Racionálny /introvert/

H. J. EYSENCK

Introverzia
Extroverzia
Nervová labilita
Nervová stabilita

SHELDONOVA TYPOLOGIA

Endomorfný /tučný/
Mezomorfný /svalnatý/
Ektomorfný /vychudnutý/

+ **dominancia, submisivita /v iných prístupoch/**

FAKTORY A FORMY

VYROVNÁVANIA SA CHORÝCH S OCHORENÍM

OCHORENIE

Náročná životná situácia pre pacienta

Ochorenie predstavuje pre pacienta

Zmenu v spôsobe života
Rôzny stupeň psychickej záťaže

Limituje chorého

- v telesnej oblasti
- pri plnení sociálnych rolí
- v spôsobe života
- ovplyvňuje jeho prežívanie a správanie

Konfrontácia s utrpením v klinickej praxi môže viesť k

- bagatelizácii, nedoceneniu problémov pacienta
- generalizovaniu jednotlivých prípadov

Takýto prístup vedie k iatropatónii, sorrhoriálii.

FAKTORY

podmieňujúce prežívanie a spracovanie choroby

CHARAKTERISTIKY OCHORENIA

/Časový priebeh, prognóza, sprievodné príznaky, viditeľné zmeny/

INDIVIDUÁLNE OSOBITOSTI PACIENTA

/Premorbidná osobnosť: vek, celková citlivosť, temperament, vôľa .../

OKOLNOSTI DIAGNOSTIKY A LIEČBY OCHORENIA

/Bolestivé postupy, nemocničné prostredie: hygienický štandard .../

NEVHODNÁ KOMUNIKÁCIA

ZP – pacient : anonymita, nepresná informovanosť, dvojité väzby ...

TÍMOVÁ SPOLUPRÁCA

Interpersonálne vzťahy: konflikty...

PSYCHOLOGICKÝ PRÍSTUP V KLINICKEJ PRAXI

PACIENT

Odišné vnímanie choroby
Individuálne prežívanie
Subjektívny obraz choroby

ZDRAVOTNÍCKY PRACOVNÍK /ZP/

Nedostatok empatie, emočná únava
Nutná prevencia profesionálnej deformácie

PREMYSLENÝ PRÍSTUP ZDRAVOTNÍKOV ⇒ REŠPEKTOVAŤ

Subjektívne vnímanie ochorenia
Psychologické a sociálne podnety (strach ...)
+ eliminácia negatívnych faktorov

Preklopenie rozporu hodnotenia ochorenia pacientom a ZP
Dodržiavanie individuálneho prístupu k pacientom

POSTOJE CHORÝCH K OCHORENIU

PATOPSYCHOLÓGIA

Súčasť lekárskej psychológie
Neostré ohraničenie od psychiatrie
Psychické reagovanie na chorobu

ADEKVÁTNE FORMY

Primerané správanie

Adaptácia ? Čas ? Emočná podpora

Aktívna spolupráca

Zdolávacie mechanizmy

Možný ⇒ strach, úzkosť, smútok

NEADEKVÁTNE FORMY

Neprimeraný postoj

Často nevedomovaný

Rozlíšiť podstatu reakcie

Poznať motívy

Vhodne pacienta usmerniť

PREHĽAD POSTOJOV CHORÝCH K OCHORENIU

NOZOFÓBNY POSTOJ

HYPOCHONDRICKÝ POSTOJ

BAGATELIZÁCIA

SKOTÓM

DISIMULÁCIA

NOZOFILNÁ /PATOFILNÁ REAKCIA

MÜNCHHAUSENOV SYNDRÓM

AGRAVÁCIA

ÚČELOVÁ SUPERPOZÍCIA

SIMULÁCIA

ÚČELOVÁ REAKCIA

Diagnostika účelovej superpozície a účelovej reakcie

- Dôkladné somatické vyšetrenie pacienta
- Analýza osobnosti pacienta a okolnosti vzniku reakcie
- Pozorovanie pacienta /rozlíšenie vedomej a nevedomej reakcie/
